

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Litoměřice

Litoměřice leží na bývalé českoněmecké jazykové hranici, 70 km severně od Prahy. Německy hovořící obyvatelstvo tvořilo před 2. světovou válkou dvě třetiny celkového počtu obyvatel. Město nemělo žádný významný průmysl. Největšími zaměstnavateli byl litoměřický pivovar „Zum Elbschloß“ a továrna na kůže „Plunder & Pollak“. V roce 1938 se město stalo součástí Sudetské župy, oproti tomu jen 3 km vzdálený Terezín, ležící na druhém břehu Labe, už spadal do Protektorátu Čechy a Morava. V březnu 1944 zde koncentrační tábor Flossenbürg zřídil svůj pobočný tábor.

V pobočném koncentračním táboře Litoměřice, plánovaném původně pro 4 300 vězňů, jich na konci války bylo osvobozeno 9 000. Tábořem prošlo celkem 18 000 lidí, 700 z nich byly ženy. Na stavbu podzemních továren bylo denně přiváženo dalších 1000 vězňů z vězení gestapa v terezínské Malé pevnosti. Hloubení štol probíhalo pod vedením SS. Při práci docházelo denně k těžkým pracovním úrazům, často smrtelným. Mezi vězni určenými na hloubicí práce, tzv. nahraditelnými, tak panovala zvláště vysoká úmrtnost.

Soužití vězňů bylo ovlivněno nacistickou ideologií. Národnost, vyznání, pracovní kvalifikace a důvod vazby určovaly pozici vězně uvnitř tábořové hierarchie. Vrchní pozice obsadili němečtí „asociálové“ a „kriminálníci“. Rovněž příslušníci prvního transportu do Litoměřic měli privilegované postavení. Získali nevhodnější pracovní místa a nejdéle znali dozorce. Šikaně těchto vězňů podporované dozorci byli zcela vydáni Židé z východní Evropy, tvořící v Litoměřicích mezi vězni menšinu, Romové a Sintí, ale také homosexuálové.

Zecharja S. se narodil roku 1925 do ortodoxní židovské rodiny poblíž Krakova. Po obsazení Polska Německem pracoval od roku 1941 ve výstavbě silnic, později v kamenolomu, na statku a od roku 1943 v Deutsche Emailwaren-Fabrik — továrně Oskara Schindlera v nuceném nasazení. Oproti zaměstnancům, kteří byli na podzim 1944 zachráněni díky přeložení do severomoravského Brněnce (Brünnlitz), musel Zecharja S. zůstat v Krakově, aby demontoval stroje. V posledních měsících války se dostal do Litoměřic. Po osvobození emigroval do Izraele, oženil se a od roku 1949 žije v kibucu Barkai.

„Ke konci války byli jsme v jednom lágru v Litoměřicích, v Sudetech. Byli tam Poláci, vězni, kteří byli v táboře před námi. Když jsme přišli, strčili nás Židy v jídelně vždycky na konec fronty – když Žid nic nedostal, pak se mu nic nestalo, vždyť Židé nic dostávat nepotřebovali. V ložnici si vzali horní místa a nás nastrkali dolů, na betonovou podlahu a ta byla velmi studená. No prostě Židi, tak to bylo. Když se šlo do práce, tak se dávalo jídlo s sebou, že člověk mohl svoji porci chleba dostat za práci, takříkajíc. Šel jsem tedy, pracovali jsme tam v podzemní továrně.“

Potom někdy v dubnu nám řekli, že všichni Židi musí nastoupit na apellplatz a pochodovali jsme pěšky do Terezína, což bylo několik kilometrů. Pak tam byla ta nemoc. Nicméně jsem tam byl osvobozen.

Tehdy "umřít hladu" mělo význam smrti hladem. Když člověk několik dnů nic nejedl a přitom byl schopen sníst všechno, co by do žaludku sehnal - kytky okolo cesty, chryzantémy nebo nějakou lahůdku, nebo hnědé uhlí, které člověk mohl žvýkat... To jsou věci, které si člověk neumí představit, co to je mít hlad. Když se člověk... stává zvířetem. A to jsem viděl."

Interview se Zecharjou S., pořázené Amija Boasson ve dnech 11. října a 23. listopadu 2005 z rozhodnutí FernUniversität Hagen (Archiv- ID ZA113) jako součást projektu "Zwangsarbeit 1939-1945"
© Freie Universität Berlin.

Náměty k další práci:

„Soužití mezi vězni bylo ovlivněno nacistickou ideologií.“

Interpretujte tento výrok a pokuste se objasnit, proč se vytvořila takováto hierarchie. Ilustruje vzpomínka Zecharji S. táborovou hierarchii?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....